

MATERIAŁ Z ZAJĘĆ Z PSYCHOLOGIEM

Geny czy wychowanie? Natura czy kultura? Co decyduje o tym jak się zachowujemy? Tak naprawdę jedno i drugie, rodzimy się z temperamentem, każdy innym, z którym powinniśmy się zaprzyjaźnić.

Sigmund Freud, psychoanaliza. Koncepcja teoretyczna z przełomu XIX i XX wieku

Psychoanalityczna Koncepcja Osobowości:

ID = ono (dziecko) „wewnętrzne dziecko”

Przychodzimy z nim na świat. To popędy (potrzeby), które motywują nas do podjęcia działania. Siedzi w nas do końca życia.

Chcę coś zrobić – chcę – kontakt z pierwotną strukturą osobowości. Najbardziej pierwotne. Najmniej dostępne, działa na poziomie podświadomości.

Działanie :

- Konstrukttywne [Eros]
- Destruktywne [Tanatos] – rozwalenie stołówki na obozie, można czerpać z tego przyjemność.
Walenie tłuczkiem w kotleta → działania destruktywne, które mogą sprawiać przyjemność

Rządzi się zasadą przyjemności

SUPEREGO „wewnętrzny rodzic”

Kim mógłbym być gdybym nie był sobą. Co należy a czego nie należy robić. Zinternalizowany system reguł i norm społecznych, kulturowych, moralnych, religijnych. Jakie zachowania są dobre a jakie złe. Kształtuje się w procesie wychowania i socjalizacji (uspołecznienia).

Składa się z Ja Idealnego i Sumienia - wewnętrzny strażnik moralności. Ma nas przywracać do pionu. Hamowanie impulsów płynących z ID.

Byt, który nie istnieje w przyrodzie. Ma wskazywać jak się mamy zachowywać.

Rządzi się zasadą słuszności. Realizacja popędów w sposób akceptowalny społecznie.

Na początku te nakazy i zakazy płyną z zewnątrz, a potem się okazuje, że to już jest we mnie.

EGO „wewnętrzny dorosły”

Między ID a SUPEREGO. Decyduje co mam zrobić. Uwikłanie w konflikt między tym co chcemy a tym co powinniśmy zrobić. Odpowiada za poczucie tożsamości. Jedyna w pełni świadoma struktura osobowości. Odpowiada za utrzymanie kontaktu ze światem zewnętrznym.

Zaczyna się kształtować między 1 a 2 rokiem życia – stadium upartego kozła, dziecko wciąż mówi „nie”. Moment gdy sprzeciwiamy się światu – budują się zręby tożsamości.

Poczucie winy może doprowadzić do poczucia niższości. Pracujemy z dziećmi, które łatwo mogą stracić stabilną samoocenę.

ROZWÓJ PSYCHOSPOŁECZNYW UJĘCIU E. ERIKSONA

STADIUM ROZWOJU	KRYZYS ŻYCIOWY	ZADANIE ROZWOJOWE
Niemowlęctwo (0-1)	Pierwotne zaufanie/ nieufność	Wykształcenie zaufania do opiekunów i otoczenia.

		Przekonanie, że świat jest dobry.
--	--	--

Buduje się baza bezpieczeństwa. Czy zaufać opiekunom czy nie. Gdy nas dobrze traktują. Rozszerza zaufanie z matki na inne osoby. To, że czuje się bezpiecznie zawąży na tym czy w przyszłości będzie uważał, że jest fajnym człowiekiem.

→ poczucie zagrożenia, nie będzie w stanie zlokalizować źródła tego zagrożenia.

Nieśmiałość, problem z nawiązywaniem relacji. Neurotyk, wewnętrzne napięcie. Kłopoty z próbowaniem nowych rzeczy, bo ma poczucie, że pewnie się nie uda.

Wystarczająco dobra matka – kochać dziecko, w miarę sensownie reagować na potrzeby.

Wczesne dzieciństwo (1-3)	Autonomia - niepewność	Rozwój chęci dokonywania samodzielnych wyborów i podejmowania decyzji
---------------------------	------------------------	---

Wpychanie dziecku serka na siłę gdy nie chce go jeść – zamiast budować poczucie samodzielności można czuć się niepewnie. Nie można spacyfikować malucha.

Zuch – nie chce podejmować decyzji, działań na zewnątrz. Należy obserwować rodziców – bardzo restrykcyjnie, mało ciepło, traktują dziecko jak żołnierza – prawdopodobnie dziecko jest bardziej niepewne niż samodzielne. → mamy wzmacniać to, co chcemy żeby dziecko robiło. Chwalimy w odpowiednim momencie.

- Robić coś w czym dziecko się zrealizuje – ale to trochę ucieczka
- **! Trochę przymusić, ale stworzyć przy tym warunki do tego żeby doświadczył sukcesu – pochwała, wzmocnienie. To chwila gdy zaczyna przełamywać swoją niepewność.**

Średnie dzieciństwo (4-6) Okres przedszkolny	Inicjatywa – poczucie winy	Aktywna eksploracja otoczenia, poczucie celu i kierunku działania
---	----------------------------	---

Podejmuje inicjatywę – testowanie swoich możliwości. Nie ma na tyle rozwiniętej wyobraźni, żeby wiedzieć, że coś może się źle skończyć. Najgorsze co można zrobić to stwierdzić „nie bądź głupi, nie skacz na główkę” – nadopiekuńczość. Uniemożliwienie rozwoju z obawy o to, że dziecko może zrobić sobie krzywdę.

! Pozwolić zrobić coś co może zakończyć się rozbiciem kolana. To wzmocni samoocenę dziecka.

Musi nauczyć się, że przejmowanie inicjatywy to nic złego.

Późne dzieciństwo (6-11) Okres wczesnoszkolny	Pracowitość – poczucie niższości	Rozwój poczucia kompetencji i zdolność do działania
--	----------------------------------	---

1 klasa – dziecko interesuje się szkołą, bo jest to coś nowego. Zderza się z tym, że musi się uczyć – oczekiwania. Nacisk na superego ze strony świata. Zamiast do rozwinięcia poczucia wewnętrznej mocy może dojść do poczucia niższości – może już nic nie będzie lepiej robić.

! Pomóc w doświadczeniu sukcesu.

! Często w rozwoju się cofamy gdy nie radzimy sobie z sytuacją tu i teraz. Wracamy do wcześniejszych zachowań.

Histryzujące dziecko – czekamy aż się uspokoi, niedotykanym, nie siadamy przy nim na podłodze, Robimy coś sobie (czytamy) – nie tworzymy widowni. Jesteśmy w pokoju żeby zapewnić poczucie bezpieczeństwa.

Metafora świni – odwołać się do czegoś co dziecko potrafi świetnie robić. Pokazać, że coś ogromnego składa się z rzeczy mniejszych. Zacząć od tych najłatwiejszych – budować poczucie sukcesu.

Rozwiązujemy jeden problem, dodajemy do tego element zabawy. Próbować oswoić dziecko z potworem.

Dorastanie (11-18) adolescencja	Tożsamość - niepewność	Kształtowanie przyszłej roli osoby dorosłej
------------------------------------	------------------------	--

Stworzenie pomysłu na siebie, poczucie własnej wartości. Chłopcy zazwyczaj nie mają z tym większego problemu. Bardzo intensywnie rozwijają się zainteresowania chłopców.

Dziewczęta – interesują się chłopcami (w przeciwieństwie do chłopców). Zmienia się ich wygląd zewnętrzny – kontakt z atrakcyjnością fizyczną. Jak za bardzo się na tym skupimy to znajdziemy na pewno coś co nam nie odpowiada.

Brak pomysłu na to, co powiedzieć gdy ktoś nam mówi o swojej stracie np. zdechł mu chomik. Gdy czujemy się niepewnie – napięcie – idź zrób coś z tym – śmiech powoduje rozładowanie na pięć. Uśmiech – lekarstwo na wszystko – jak się śmieję to się relaksuję, Również wymuszony uśmiech działa.

Rozbrajanie osoby, która nas mocno wkurzyła. Zdumienie w oczach i zdziwienie. „ojej”

Wczesna dorosłość	Bliskość - izolacja	Zaangażowanie w tworzenie bliskich relacji z innymi, zaangażowanie się w miłość
-------------------	---------------------	---

PÓŹNE DZIECIŃSTWO (7-11) ROZWÓJ PSYCHOSPOŁECZNY

Dziecko staje się członkiem formalnej grupy jaką jest klasa szkolna.

Ekstrawertyk odnajdzie się łatwiej niż introwertyk (osoba, która dobrze czuje się w swoim towarzystwie, Lubi spędzać czas w samotności. Niw wchodzi łatwo w relacje z innymi. Nie ma ochoty/potrzeby komunikowania świata zewnętrznemu co się z nim dzieje. Nie widać jaki stan emocjonalny przeżywa)

Ekstrawertyk ←————→ Introwertyk

(żyje wśród ludzi)

Temperament – przychodzimy z nim na świat, opis cech osobowościowych.

Można rozwijać umiejętności, które mogą okazać się przydatne.

Duże umiejętności komunikacyjne, umiejętność gadania o niczym – decyduje o miejscu w grupie, lepsze relacje z kolegami.

Miejsce w grupie

- **Dziecko popularne** – wszyscy chcą przebywać w jego towarzystwie, powody mogą być bardzo różne. Gwiazd → jestem na topie w grupie. To, że dziecko jest popularne nie znaczy, że jest fajne. To jaki jesteś jest fajniejsze niż to czy masz jakieś gadzety.

- **Dziecko odrzucone** – nikt nie chce z nim spędzać czasu, nikt tego nie robi. Posiada pewne cechy powodujące, że grupa go nie chce. Rzadko rozmawiające z innymi, wznieca kłótnie i bójkę, unika udziału w zadaniach wymagających współpracy.
- **Dziecko kontrowersyjne** – budzi sprzeczne uczucia. Jedni je super lubią, inni szczerze nienawidzą. Zazwyczaj są to osoby o silnej tożsamości, odporne na aprobatę.
- **Dziecko lekceważone** – Jak już z nikim innym nie można, to niech będzie ono. Takie dziecko może być mocno sfrustrowane.
- **Dziecko nie wyróżniające się** – takie o którym nie można nic powiedzieć. Bycie nim może być całkiem fajne. Po prostu jest. Nie chce zwracać na siebie uwagi. Często ma duży potencjał ale przez styl funkcjonowania nie jest on rozwijany.

Pozycję cechuje brak stałości. Trwała jest jedynie pozycja dziecka odrzuconego.

➔ **Warto zlokalizować, który zuch/harcerz ma tendencje do wchodzenia w tę rolę.**

Dziecko kompetentne – Potrafi sobie poradzić w sytuacji nowej/trudnej. „Nie wiem jak to zrobić, ale sobie poradzę”. Podchodzi zadaniowo do tego, co robi.

Kompetencja instrumentalna – umiejętność wpływania na środowisko w sposób pozwalający na realizację własnych celów.

- Energiczność
- Asertywność
- Samowystarczalność – nie ma problemu, że usiądzie i będzie się nudzić. Jak coś wymaga zrobienia to przechodzi do działania.
- Nastawienie na współpracę
- Ambicja
- Ciekawość świata – wysoka potrzeba eksploracji

Czy możemy coś zrobić żeby pomóc dziecku osiągnąć te cechy? STYLE WYCHOWAWCZE

styl	Restryktywność	Wymaganie dojrzałego zachowania	Zdolności komunikacyjne rodzica	Wsparcie dostarczane dziecku
Autorytatywny	Duża (używanie perswazji)	Wysokie	Duże	Duże
Autorytarny	Duża (używanie siły)	Umiarkowane	Małe	Małe
Permisywny (Pozwalający)	Mała (beztroska)	niskie	małe	Umiarkowane

Restryktywność – stawia granice, wyznacza ramy, których powinniśmy się trzymać

Wymaganie dojrzałego zachowania – odpowiedniego do wieku

Jeżeli nie wymagamy od dzieci żeby pewne rzeczy robiły to winna jest osoba, która wychowuje.

To, że musimy używać siły wynika z tego, że nie potrafimy reagować inaczej.

Permisywny – nie oczekuje się, że dziecko będzie się zachowywało dojrzałe, niezależnie od wieku. Tu prezenty, przedmioty są formą okazywania emocji. Najmniej dojrzałe dziecko wychowuje, najgorzej przystosowane.

Autorytatywny – dziecko kompetentne

Autorytarne – jak nie ma rozkazu to nie wie co ma zrobić, unika robienia czegokolwiek. Agresywne dziecko – jeżeli jest gnębione w domu, to jest sfrustrowane i odreagowuje w szkole.

JAK ZOSTAĆ AUTORYTATYWNĄ PRZYBOCZNĄ/DRUŻYNOWĄ?

- Określać granice, być konsekwentną, restryktywność
- Bądź wymagająca ale w granicach rozsądku – nie pozwól szaleć. Nakłaniaj do posłuszeństwa nie przymusem, lecz tłumacząc dlaczego powinni zachowywać się tak, a nie inaczej → krótko, konkretnie, bardzo prosto, element zabawowy, Zachować spokój, używać odpowiedniego tonu. Nie stosować „bo tak”
- Wymagaj od podopiecznych bardziej dojrzałych zachowań. Bierz poprawkę na poziom rozwoju dziecka i jego indywidualne możliwości. Niech zrobi coś co wydaje się mu trudne. Podwyższaj poprzeczkę! Ciągnij do góry!
- Rozmawiaj ze swoimi podopiecznymi
- Bądź ciepła, serdeczna. Pokazuj podopiecznym, że Ci na nich zależy. Chwal za osiągnięcia. Nawet niewielki postęp w dziedzinie, która sprawia dziecku kłopoty jest znaczącym sukcesem.

Cały czas musi iść przekaz o akceptacji. Tylko bezwarunkowa akceptacja – na tym można budować poczucie własnej wartości. Nie ma sytuacji, w której dziecku można wycofać wsparcie. Gdy dziecko przechodzi do samodzielnego działania odnosimy sukces wychowawczy.

PIAGET

Rozwój poznawczy – umysłowy, intelektualny. Rozwój procesów myślenia.

Operacje konkretne 7-12 lat

- ✓ Myślenie dziecka zaczyna przypominać myślenie dziecka człowieka dorosłego. Myśli odnoszą się do obiektów konkretnych a nie abstrakcyjnych.
- ✓ Wykształca się pojęcie zachowania stałości i odwracalności
- ✓ Rozwija się decentracja – zdolność do przyjmowania punktów widzenia innych oraz uwzględnienia jednocześnie dwóch aspektów problemu.
- ✓ Rozwija się rozumowanie indukcyjne. Dziecko potrafi klasyfikować obiekty i rozumie podstawowe pojęcia relacyjne.
- ✓ „Subiektywność” sądów moralnych – ludzi „skazuje się” oceniając zarówno intencje sprawców, jak i wyrządzone szkody

Operacje formalne od 12 roku życia

- ✓ Niektóre osoby nigdy go nie osiągają
- ✓ Rozwija się myślenie abstrakcyjne i zdolności logiczne
- ✓ Pojawia się rozumowanie dedukcyjne, umiejętność rozważania różnych wariantów sytuacji (myślowne eksperymenty) oraz formułowanie i sprawdzanie hipotez.
- ✓ Czasem pojawia się nowy rodzaj egocentryzmu – emocjonalnego. Naleganie na bezwarunkową akceptację własnych wniosków logicznych.